

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Potilastietojen luovuttaminen Uudenmaan erillisratkaisussa

Outi Äyräs-Blumberg
Neuvotteleva virkamies
19.2.2025

Tausta

- Uudenmaan alueen potilastietojen luovuttamisesta säädetään voimaanpanolain 64 a §:ssä
 - Uudenmaan maakunnassa hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystalveluja järjestävällä ja toteuttavalla viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystalvelujen järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa. Potilaalla on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen.
- Sääntely toteutettiin sote-uudistuksen yhteydessä, kun terveydenhuoltolain sairaanhoitopiirin yhteisrekisteriä koskeva 9 § kumottiin ja Uudenmaan toimijat toivat esiin, että pykälän mahdollistama toimintatapa pitäisi säilyttää
- Sääntely on voimassa 31.12.2025 saakka

Tausta

- Eduskunta hyväksyi uuden asiakastietolain hyväksymisen yhteydessä lausuman (EV 300/2022 vp, HE 246/2022 vp), jonka mukaan eduskunta edellyttää valmisteltavaksi Uudenmaan alueen potilastietojen käsittelyyn toistaiseksi voimassa olevaa sääntelyä, jonka nojalla terveydenhuollon ammattihenkilöillä olisi sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuojaa kunnioittaen
- Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että henkilötietojen käsittelyyn liittyvää sääntelyä kehitetään, jotta sosiaali- ja terveystietopalveluista kerätyt tiedot ovat sujuvammin käytettävissä eri toimijoiden välillä niin hyvinvointialueilla, Uudenmaan erillisratkaisun sisällä, yhteistyöalueilla kuin valtakunnallisesti.

Tausta

- Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli Uudenmaan alueen potilastietojen käsittelyyn liittyvää pysyvää sääntelyä Uusimaa-lakiin ja tämän valmistelun yhteydessä kuultiin Uudenmaan alueen toimijoita.
- Esityksestä saatiin lausunnoille palautetta, että potilastietojen käsittelyn kokonaisuus muodostuu sekavaksi, koska potilastietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on useammassa laissa.
- Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli palautteen pohjalta uuden esityksen, jossa sääntely ehdotetaan lisättäväksi asiakastietolakiin, jotta potilastietojen käsittelyn kokonaisuus säilyisi ymmärrettävänä ja olisi selkeää, että potilastietojen käsittelyyn Uudellamaalla sovelletaan aina muutoinkin asiakastietolakia.
- Esitys sai lausuntokierroksella pääasiassa positiivista palautetta.

Esitys

- Esityksessä ehdotetaan, että asiakastietolain 54 §:n 1 momenttia muutetaan ja siihen lisätään Uudenmaan alueen potilastietojen luovuttamista koskeva säännös.
- Uudenmaan alueella potilastietoja olisi siis edelleen oikeus luovuttaa terveydenhuollon järjestämisestä vastaavien rekisterinpitäjien välillä ilman luovutuslupaa, mutta asiakkaalla olisi oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen.
- Potilastietojen käsittelyyn Uudellamaalla sovelletaan kaikkia asiakastietolain muita säännöksiä potilastietojen käsittelystä, kuten käsittelyoikeuksia koskevia yleisiä periaatteita, tietoturvaa koskevia säännöksiä jne.

54 § Terveydenhuollon palvelunantajan oikeus saada potilastietoja ja potilastietojen luovuttaminen hoidon turvaamiseksi

Terveydenhuollon palvelunantajalla on oikeus saada ja käyttää muiden terveydenhuollon palvelunantajien potilastietoja potilaan terveystietojen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Tiedon-saantioikeuden edellytyksenä on asiakkaan antama luovutuslupa. Luovutuslupa koskee kaikkia potilaan potilastietoja, ja sen laajuutta voi rajata kieltojen avulla.

Uudenmaan maakunnassa potilasta hoitavalla hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystietojen järjestävällä ja toteuttavalla viranomaisella ja sen lukuun toimivalla on kuitenkin oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ja käyttää toisen Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän terveystietojen järjestämisestä vastaavan toimivaltaisen viranomaisen potilastietoja potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, ja potilaalla on oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen. Reseptikeskukseen tallennettujen lääkemääräysten ja muiden lääkehoitoa koskevia merkintöjen luovuttamisesta säädetään lääkemääräyslain 13 §:ssä.

Esitys

- Esityksessä ehdotetaan myös lähinnä teknisenä muutoksena, että Uusimaa-lain 25 §:n 4 momentti kumotaan, koska vastaava sääntely sisältyy uuteen asiakastietolakiin.
- Uuden asiakastietolain 4 §:n 3 momentissa säädetään, että terveydenhuollon toimintayksiköissä saa käsitellä palvelunantajan rekisteriin kuuluvia potilaan hoidon toteuttamisen kannalta välttämättömiä potilastietoja salassapitosäännösten estämättä.
- Uusimaa-lain 25 §:n 4 momentti lisättiin Uusimaa-lakiin samassa yhteydessä kun voimaannpanolakiin lisättiin väliaikaisesti voimassa oleva 64 a §. Säännös vastasi aiemmin järjestämislakiin lisättyä 58 §:n 2 momenttia, joka on sittemmin uuden asiakastietolain antamisen (HE 246/2022 vp) yhteydessä kumottu. Uusimaa-lain 25 §:n 4 momentti olisi siten vastaavasti kumottava.

Arvio perustuslainmukaisuudesta

- Perustuslakivaliokunta on arvioinut väliaikaisen säätelyratkaisun (654/2022).
- Perustuslakivaliokunta katsoi, että väliaikaisen ratkaisun sisältänyt laki voitiin säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (PeVL 17/2022 vp).
Perustuslakivaliokunnan lausunnossa ei pidetty valtiosääntöisesti ongelmallisena ratkaisua, jossa potilastietojen luovutus Uudellamaalla perustui laissa säädettyyn tiedonsaantioikeuteen hyvinvointialueen toimijoiden välillä siinä laajuudessa kuin potilaan hoito edellyttää ja johon sisältyi potilaan mahdollisuus kieltää tietojensa käsittely.

Arvio perustuslainmukaisuudesta

Yhdenvertaisuus

- Esitys merkitsee, että potilastietojen käsittelyssä on alueellisia vaihteluita ja esitys on merkityksellinen siten myös perustuslain 6 §:ssä tarkoitetun yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta. Uudenmaan erillisratkaisu on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 17/2021 vp). Tämä huomioon ottaen ei erillisratkaisuun perustuva tarve säätää erityisesti Uudellamaalla tapahtuvasta potilastietojen käsittelystä muodostu ongelmalliseksi.

Arvio perustuslainmukaisuudesta

Henkilötietojen suoja

- Esityksessä on käsitelty esityksen vaikutuksia henkilötietojen suojaan. Ensinnäkin on merkityksellistä, että asiakastietolaki soveltuu kokonaisuudessaan henkilötietojen käsittelyyn myös Uudenmaan erillisratkaisussa. Toiseksi on merkityksellistä, että esityksessä potilaan tiedollista itsemääräämisoikeutta suojattaisiin oikeudella kieltää potilastietojensa luovutus. Koska asiakastietolaissa säädetään potilastietojen käsittelystä ja siihen liittyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan velvollisuuksista, on potilastietojen suojan taso samanlainen koko Suomessa. Lisäksi sääntelyä selkeyttäisi se, että Uudenmaan potilastietojen käsittelystä säädettäisiin asiakastietolaissa, jolloin kaikki potilastietojen käsittelyä koskeva sääntely olisi samassa laissa.

Arvio perustuslainmukaisuudesta

Henkilötietojen suoja

- Ehdotetussa sääntelyssä henkilötietojen suojaan kohdistuva rajoittaminen on perusteltua ennen kaikkea potilaiden muiden oikeuksien turvaamiseksi osana kokonaisuutta, jossa turvataan potilastietojen välttämätön liikkuvuus. Potilastietoihin liittyvät tiedonsaantioikeudet ovat merkittävä osa kokonaisuutta, joilla turvataan potilaan oikeutta riittäviin terveyspalveluihin. Uudenmaan erillISRatkaisusta johtuen keinot tämän turvaamiseksi näiden alueiden osalta ovat välttämättä erilaisia kuin muilla alueilla.
- Alueen asukkaiden tiedollinen itsemääräämisoikeus ja potilastietojen tietosuoja turvataan erillISRatkaisusta johtuen erilaisin ratkaisuin kuin muilla alueilla. Asukkaiden oikeudet potilastietojen osalta turvataan siten, että samalla pystytään turvaamaan potilastietojen liikkuvuus. Kyse on samalla potilaiden muidenkin oikeuksien turvaamisesta, kuten oikeus riittäviin terveyspalveluihin ja oikeus elämään.

Esitys

- Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026, kun väliaikainen sääntely lakkaa olemasta voimassa

Kiitos.

Outi.ayras-blumberg@gov.fi

Sosiaali- ja
terveysministeriö